

دریچه‌ی جنوبی

تاریخچه‌ی داستان خوزستان

(در بستر مکتب‌گیری و گسترش داستان‌نویسی ایران)

کوروش اسدی - غلامرضا رضایی

نیمه

سرشناسه: اسدی، کورش، ۱۳۴۳ - ۱۳۹۶.
 عنوان و نام پدیدآور: دریچه‌ی جنوبی: تاریخچه‌ی داستان خوزستان (در بستر شکل‌گیری و گسترش داستان‌نویسی ایران) / کورش اسدی، غلامرضا رضایی.
 مشخصات نشر: تهران: نشر نیماژ، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۷۰۸ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۷-۴۵۴-۷
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 موضوع: داستان‌های فارسی - ایران - خوزستان - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
 موضوع: Persian fiction -- Iran-- Khuzestan -- 20th century -- History
 موضوع: اقلیم‌شناسی در ادبیات / Climatology in literature
 موضوع: داستان‌نویسی - تاریخ / Fiction -- Authorship -- History
 موضوع: خوزستان - در ادبیات / Khuzestan (Iran: Province) -- In literature
 شناسه‌ی رده‌بندی کنگره: ۱۳۴۱ رضایی، غلامرضا.
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ د ۴ الف / PIR ۸۶۵۱
 رده‌بندی کنگره: ۸۳۰۹
 شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۵۲۱۰۳۴۶

دریچه‌ی جنوبی

تاریخچه‌ی داستان خوزستان در بستر شکل‌گیری و گسترش داستان‌نویسی ایران
 کورش اسدی - غلامرضا رضایی

نشر: نیماژ

صفحه‌آرا: یاسمین حشدری / طراح جلد: احسان کار
 لیتوگرافی: ترنج / چاپ و صحافی: کهنمویی
 نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ / تیراژ: ۵۰۰ نسخه
 ISBN: 978-600-367-454-7

نشر نیماژ

فروشگاه مرکزی: خیابان کریم‌خان زند، خیابان خردمند جنوبی، نبش کوچه‌ی یگانه،
 کتاب‌فروشی مرکزی نیماژ / تلفن: ۸۸۸۴۲۰۶۰
 فروشگاه: خیابان شریعتی، نرسیده به خیابان دولت، شماره ۱۵۷۱
 تلفن: ۲۲۶۰۲۵۵۵
 دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان شهدای ژاندارمری،
 شماره ۸۸، تلفن: ۶۶۴۱۱۴۸۵

حق چاپ و نشر انحصاراً محفوظ است

اینستاگرام: Nimajpublication

Site: www.nimaj.ir

Email: nashr.nimajh@gmail.com

۰۹۱۹۵۱۴۴۱۰۰

فهرست

۹		ریاح
۱۳		اشاره‌ای گذرا به سیاست اجتماعی و سیاسی و فرهنگی ایران در اواخر قرن نوزدهم تا کودتای ۲۸ مرداد
۲۵		شکل‌گیری داستان‌نویسی معاصر
۴۳		داستان اقلیمی یا تقویم داستان
۵۱		واقعیت و واقعیت داستان
۵۷		دهه‌ی چهل و اوایل پنجاه: شیخ‌گیری ادبیات ایران و نقش ادبیات و نشریات شهرستانی
۶۵		شکل‌گیری و ویژگی‌های ادبیات خوزستان
۷۵		نیم‌نگاهی به ادبیات ایران و خوزستان پس از ۱۳۰۴
۸۳		توضیحاتی در باب این مجموعه و انتخاب داستان‌ها / نویسندگان آن

نقد داستان‌های منتخب

۸۹		شهر کوچک ما / احمد محمود
۱۰۲		نقد
۱۱۱		مهاجرت / ناصر تقوایی
۱۱۵		نقد
۱۱۹		معامله‌چی‌ها / منوچهر شفیانی
۱۳۷		نقد
۱۳۹		رقص در انبار / ناصر مؤذن
۱۴۸		نقد
۱۵۳		خرگوش / محمد ایوبی
۱۵۹		نقد
۱۶۳		انتظار / امیر نادری
۱۷۰		نقد
۱۷۳		حادثه در جوکی کلاب / مسعود میناوی
۱۸۲		نقد

۱۸۹	مسجد سلیمان / علی مراد فدایی نیا
۱۹۲	نقد
۱۹۷	سگی زیر باران / نسیم خاکسار
۲۰۸	نقد
۲۱۳	پیر مرد / بهرام حیدری
۲۲۵	نقد
۲۳۳	گاؤ و شهر کاهگلی / عدنان غریفی
۲۳۸	نقد
۲۴۳	سوخته / یار علی پور مقدم
۲۴۸	نقد
۲۵۵	طهرستان / فیدائین
۲۵۸	نقد
۲۶۳	اتاق پرغبار / عبداللہ
۲۷۶	نقد
۲۸۱	سُرسُره / قاضی ربیعہ
۲۹۷	نقد
۳۰۱	شب مغلوب‌ها / فتح‌اللہ بی‌نیاز
۳۰۷	نقد
۳۱۱	طرح یک داستان خیلی کوتاه / احمد بیگدلی
۳۱۶	نقد
۳۲۱	عقلای مجانبین / محمد بهارلو
۳۳۴	نقد
۳۳۷	گل‌های وسط آن روتختی / زویا پیرزاد
۳۴۰	نقد
۳۴۵	شکار شبانه / صمد طاهری
۳۵۳	نقد
۳۵۷	استخر / فرهاد کشوری
۳۶۵	نقد
۳۶۹	ماؤ لُق / جمشید خانیان
۳۷۶	نقد
۳۸۱	خواب‌های جنوبی / کورش اسدی
۳۹۷	نقد
۴۰۱	خنکای سایه / عنایت پاک‌نیا

۴۱۰	نقد
۴۱۵	یک روز بارانی / سعید عباس پور
۴۱۹	نقد
۴۲۵	شط لفته / حسین رحیمی
۴۲۸	نقد
۴۳۱	سایه‌ی تاریک کاج‌ها / غلامرضا رضایی
۴۴۳	نقد
۴۴۷	یک دست و تند دل / ابراهیم دمشاس
۴۵۵	نقد
۴۵۹	من و نای کل هستم / مصطفی مستور
۴۶۸	نقد
۴۷۳	یک حکایت ساده / نور بهیان
۴۹۲	نقد
۴۹۷	گمشده در گرما / آرس ذرینا
۵۰۵	نقد
۵۰۹	حضور / مهدی مرعشی
۵۱۲	نقد
۵۱۵	صنم جان / خداداد بایرزاده
۵۱۹	نقد
۵۲۳	جزر / عباس عبدی
۵۲۸	نقد
۵۳۱	معبدی در باغ / علی چنگیزی
۵۴۵	نقد
۵۴۹	سایه‌های سُرپی / ماهزاده امیری
۵۵۶	نقد
۵۵۹	لطفاً اجازه بده هواپیماها پرواز کنند / مهدی ربی
۵۷۷	نقد
۵۸۵	نصف طلایی، نصف سیاه - سفید / بهاره اله‌بخش
۵۸۹	نقد
۵۹۳	ملعبه‌ها / حبیب باوی ساجد
۵۹۵	نقد
۵۹۹	اثاث‌کشی / تبسم غیثی
۶۰۷	نقد

۶۱۱	تمرین در شبی تاریک/ داریوش احمدی
۶۲۴	نقد
۶۲۷	دسته‌گلی از کنار رودخانه ی تمبی/ بهروز ناصری
۶۳۴	نقد
۶۳۷	شهپیر/ غلامرضا شیرینی
۶۴۵	نقد
۶۴۹	بازمانده/ مریم دلباری
۶۵۳	نقد
۶۵۹	کار اتاقک لطیف/ سروش چیت‌ساز
۶۷۲	نقد
۶۷۷	برف/ پیده سیاش
۶۸۳	نقد
۶۸۹	صاحب مرده‌ها/ رستم توابعی
۶۹۶	نقد
۷۰۱	تشویش پشت دیوارها/ شهرزاد کسرمیدی
۷۰۶	نقد

دیباچه

قصه‌گویی در ایران سالی‌های دیرینه‌ای دارد که تاریخچه‌ی دقیق آن به درستی معلوم نیست اما داستان کوتاه به شکل امروزی آن عمری یک‌صدساله دارد و به دنبال نفوذ فرهنگ غربی و نهضت مشروطیت در ایران جا افتاد.

تا پیش از شکل‌گیری داستان کوتاه، اشکال روایی دیگر مانند سفرنامه و رمان در نتیجه‌ی ترجمه‌ی سفرنامه (سرگذشت حسن بابای اصفهانی و...) و رمان‌هایی از الکساندر دوما، ژول ورن، اژن سو و... در جامعه‌ی روان داشت و عده‌ای از افراد باسواد و تحصیل کرده مانند محمدباقر خسروی، صمدی‌راهی کرمانی و شیخ موسی کبودرآهنگی و... به تبعیت از این آثار دست به تقلید و نوشتن رمان‌های تاریخی و اجتماعی زده بودند؛ اما این داستان کوتاه بود که در آن دوران حتی دهه‌های بعد از اقبال بیشتری برخوردار شد. دلایل رشد و رونق آن علاوه‌بر ساختار و مختصات اجتماعی فرهنگی جامعه شاید به نزدیکی آن با شعر برمی‌گشت که در حافظه‌ی ملی و فرهنگی ما از اهمیتی خاص برخوردار است. علاوه‌بر آن پرداختن به مضامین و مسائل انسان، توجه به فردیت و مصائب و مشکلات اجتماعی و بازتاب همه‌ی این‌ها در داستان و از طرفی قابلیت و انعطاف‌پذیری داستان کوتاه را می‌توان از مهم‌ترین علت‌های رشد و اعتلای آن در نزد خوانندگان دانست.

با رونق کار روزنامه‌ها و مجلات در کشور و انتشار جنگ‌های ادبی در برخی از

استان‌ها داستان کوتاه همانند شعر نو پایگاهی مطمئن برای خود دست‌وپا کرد و همگانی و همه‌گیرتر شد. به گونه‌ای که بسیاری از نویسندگان و شاعران گمنام مجال و موهبتی یافتند تا آثار خود را در گستره‌ای وسیع‌تر در معرض دید مخاطبان بگذارند. در این میان خطه‌ی جنوب و علی‌الخصوص استان خوزستان به دلیل شرایط جغرافیایی منطقه‌ای نقش موثر و متمایزی در ترویج این شکل ادبی دارد. کتاب حاضر با همین انگیزه به چگونگی علل پیدایش و رونق داستان در ایران و خوزستان نوشته شده است.

در بخش ابتدایی به وضعیت و موقعیت اجتماعی سیاسی فرهنگی ایران در زمان پیدایش داستان کوتاه در غرب اشاره‌ای گذرا کرده‌ایم و علل نفوذ و تأثیر این شرایط در تغییر نگرش و ادبیات معاصر مدنظر بوده است. در ادامه داستان‌نویسی معاصر ایران و نقش طبقات در روند شکل‌گیری آن مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش دیگر مبحث اقلیتی و تأثیر اقلیم در داستان را مطرح کرده‌ایم. عنوانی که به نظر کمی عجولانه و شتاب رده توسط چند نفر از منتقدین در جامعه‌ی ادبی مطرح شد و برخی نیز بر پایه‌ی همین نام‌گذاری به سنجش و داوری داستان‌ها پرداختند. در این قسمت سعی کردیم تا با استکانت در این عنوان به مبحث فوق بپردازیم.

در ادامه اوج و رونق داستان کوتاه در دهه‌ی چهل و اوایل دهه‌ی پنجاه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و به نقش ادبیات داستانی و ترویج جنگ‌های دیرینه شهرستان‌ها پرداخته‌ایم. و به دنبال آن به شکل‌گیری و ویژگی‌های ادبیات داستانی شهرستان اشاره کرده و سیر تحول آن را بعد از سال ۱۳۵۷ مورد بررسی قرار داده‌ایم.

به همین منظور تعداد ۴۸ داستان کوتاه از ۴۸ نویسنده‌ی خوزستانی در کتاب گنج‌انیده و نقد و تجزیه و تحلیل شده‌اند. با این امید که مجال باشد تا در جلد بعدی آن که تا سال ۱۴۰۰ را در بر می‌گیرد بتوانیم در محدوده‌ی یک‌صدسال داستان‌نویسی در ایران به دیگر نویسندگان مستعد و جوانی که در این خطه قلم می‌زنند بپردازیم.